Marta Kluzek
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

FINANSOWE I PODATKOWE KONSEKWENCJE *CASH POOLINGU*

Wstęp

We współczesnych przekształceniach własnościowych i organizacyjno-systemowych przedsiębiorstw na świecie można zaobserwować zjawisko łączenia się przedsiębiorstw m.in. poprzez trwałe zgrupowanie, w ramach którego podstawowe cele poszczególnych przedsiębiorstw podporządkowane zostają celowi głównemu całego zgrupowania, a decyzje podejmowane są przez przedsiębiorstwa solidarnie lub na zasadzie wzajemnej zależności. Dzięki temu taki związek przedsiębiorstw stanowi jedność gospodarczą. Jedną z typowych form współdziałania gospodarczego przedsiębiorstw, sprawdzoną w funkcjonowaniu gospodarek wysokorozwiniętych, jest grupa kapitałowa. Głównym motywem tworzenia tego typu zgrupowań w rozwiniętej gospodarce rynkowej jest rozwój przedsiębiorstwa, a koncentracja kapitału stała się drogą umożliwiającą podejmowanie i realizację zadań o dużej skali. W Polsce historia grup kapitałowych jest bardzo krótka i rozpoczyna się dopiero po 1989 r. W okresie przechodzenia od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej ukształtowały się sprzyjające warunki systemowe pozwalające na swobodne prowadzenie działalności gospodarczej w różnych formach organizacyjnych, w tym również na powstawanie i dynamiczny rozwój grup kapitałowych.

Polska gospodarka szybko nadrabia czas odseparowania od gospodarek wysokorozwiniętych i przejmuje ukształtowane wzorce, które były wypracowywane w tych ostatnich przez wiele dziesięcioleci. Nie wszystkie jednak instrumenty udaje się zaimplementować z takim samym skutkiem, z jakim są wykorzystywane przez przedsiębiorstwa zachodnie. Polskie przedsiębiorstwa, szczególnie te z blisko dwudziestoletnią historią, które najczęściej funkcjonują już w ramach grup kapitałowych, miały okazję korzystać z wielu nadarzających się możliwości poprawy swojej sytuacji finansowej, ale również zmierzyć się z wieloma przeciwnościami,

m.in. w sferze opodatkowania. Dlatego ciekawe jest, jakie podejście mają one do instrumentów pojawiających się co rusz na rynku światowym i polskim, takich jak m.in. *cash pooling*. Spostrzeżenia te mogą być szczególnie ciekawe w świetle ostatniego światowego kryzysu gospodarczego, który w istotny sposób zdyskontował wartość wielu „nowatorskich" instrumentów finansowych i zmusił do wyznaczenia nowych kierunków. Przedmiotem tego artykułu jest więc przedstawienie istoty umowy *cash poolingu* oraz wynikających z niej korzyści finansowych i konsekwencji podatkowych.

1. Istota *cash poolingu*

W grupie kapitałowej funkcjonują przynajmniej dwa odrębne przedsiębiorstwa. Każde z nich dysponuje własnymi – odrębnymi – zasobami. Jedne przedsiębiorstwa będą dysponowały nadwyżkami środków pieniężnych, inne mogą korzystać ze środków bankowych, np. w postaci kredytu w rachunku bieżącym. Gdyby nie było odrębności prawnej i zasobowej poszczególnych podmiotów w grupie, mogło by się okazać, że zbędne jest kredytowanie się części przedsiębiorstw, gdyż grupa jako całość może wykazywać *per saldo* nadwyżki środków pieniężnych.

Cash pooling jest formą efektywnego zarządzania środkami finansowymi, stosowaną przez podmioty należące do jednej grupy kapitałowej lub podmioty powiązane ekonomicznie w jakikolwiek inny sposób. Sprowadza się ona do koncentrowania środków pieniężnych z jednostkowych rachunków poszczególnych podmiotów na wspólnym rachunku grupy i zarządzaniu zgromadzoną w ten sposób kwotą, przy wykorzystaniu korzyści skali na podstawie wielostronnej umowy pomiędzy przedsiębiorstwami grupy kapitałowej i bankiem. Pozwala to na kompensowanie przejściowych nadwyżek wykazywanych przez jedne z podmiotów z przejściowymi niedoborami zaistniałymi u innych podmiotów. Dzięki temu dochodzi do minimalizowania kosztów kredytowania działalności podmiotów z grupy poprzez kredytowanie się przy wykorzystaniu środków własnych grupy. Podmiotem zarządzającym rachunkami, nazywanym *pool leaderem* lub agentem, może być zarówno bank, jak i inny podmiot. Zarządzający systemem w ramach umowy zapewnia dla wszystkich uczestników systemu środki finansowe na pokrycie sald ujemnych, a w przypadku wystąpienia sald dodatnich na rachunkach uczestników to najczęściej na jego rachunek trafiają środki finansowe. W efekcie tych działań następuje zwiększenie efektywności zarządzania środkami finansowymi podmiotów z grupy kapitałowej poprzez optymalne wykorzystanie nadwyżek środków pieniężnych oraz zminimalizowanie kosztów finansowania działalności gospodarczej podmiotów uczestniczących w strukturze.

Usprawnienie w zarządzaniu gotówką może odnosić się zarówno do popytowej, jak i podażowej strony rynku finansowego. Mając świadomość faktu, że oprocen-

towanie lokat jest niższe niż oprocentowanie kredytów, *cash pooling* umożliwia wykorzystanie środków pieniężnych pozostających w dyspozycji grupy w celu obniżenia kosztów bankowych związanych z kredytowaniem części przedsiębiorstw grupy przez bank, gdyż zamiast środków bankowych wykorzystywane są wolne środki uczestników grupy dzięki kompensowaniu przejściowych nadwyżek wykazywanych przez jedne podmioty z niedoborami innych podmiotów należących do grupy. *Cash pooling* może być również wykorzystywany do uzyskiwania maksymalnych korzyści ze wspólnego zagospodarowania wolnych środków, gdyż przy większych stanach nadwyżek możliwe jest uzyskanie wyższego oprocentowania (Sierpińska i Jachna 2007). Oczywiście, w jednym i w drugim przypadku koszty bankowe za świadczenie takiej usługi nie mogą być wyższe od potencjalnych korzyści, jakich może spodziewać się grupa dzięki zastosowaniu tego instrumentu.

W zależności od struktury grupy kapitałowej, jej zasięgu geograficznego (grupa krajowa, grupa międzynarodowa) i dokonywania transakcji w różnych walutach, możliwe jest tworzenie różnego rodzaju kombinacji bilansowania rachunków bankowych. W ramach usługi *cash poolingu* może dochodzić np. do konsolidacji rzeczywistej, wirtualnej lub mieszanej (Szumielewicz 2003). Konsolidacja rzeczywista ma miejsce wtedy, gdy na koniec dnia roboczego dochodzi do faktycznych transferów środków pomiędzy kontami wykazującymi nadwyżki a tymi, które mają saldo ujemne (ewentualnie specjalnie wyodrębnionymi subkontami) za pośrednictwem rachunku głównego grupy, tj. rachunku agenta, a na początek następnego dnia roboczego bank dokonuje operacji odwrotnych. Może się jednak zdarzyć i tak, że nadwyżki jednych przedsiębiorstw nie kompensują się w pełni z niedoborami pozostałych, wtedy dokonywany jest podział środków według klucza ustalonego w umowie, a zgodnego z celami, jakie pragnie osiągnąć grupa kapitałowa. Przy takich umowach zazwyczaj nadwyżki środków z rachunków uczestników z dodatnim saldem są przekazywane na koniec każdego dnia na rachunek główny, a następnie z tego źródła pokrywane są deficyty z rachunków o ujemnych saldach. Po zakończeniu miesiąca bank dostarcza informacji dotyczących przepływów pieniężnych z tytułu wykonania umowy, umożliwiając tym samym podmiotom biorącym udział w umowie rozliczenie odsetek z tytułu jej wykonania.

Konsolidacja wirtualna polega tylko i wyłącznie na ustaleniu salda skonsolidowanego bez potrzeby dokonywania rzeczywistych transferów. Co prawda wydaje się to mniej pracochłonne, a przez to mniej kosztowne, jednak może przynosić korzyści pomniejszone o koszty utrzymania rezerw obowiązkowych przez bank, a podstawą ich ustalania są również salda na rachunkach źródłowych. Jest również możliwa do przeprowadzenia konsolidacja mieszana, szczególnie gdy konsolidacja odbywa się na kilku poziomach grupy kapitałowej. Wtedy na części poziomów dokonywana jest konsolidacja rzeczywista, a na pozostałych poziomach – konsolidacja wirtualna.

Można również wyróżnić *cash pooling* jedno – i wielopoziomowy. W przypadku tego pierwszego salda dodatnie i ujemne z rachunków źródłowych przenoszone są na rachunek agenta jednocześnie. Natomiast w wariancie *cash po*olingu wielopoziomowego do bilansowania środków może dochodzić kilkakrotnie, sukcesywnie na kilku wyodrębnionych poziomach, np. w pierwszej kolejności na poziomie pojedynczej spółki, która może mieć otwartych kilka rachunków bankowych, a następnie na poziomie grupy. Pod względem finansowym obydwa warianty mogą dawać zbliżone rezultaty, choć występują pewne zauważalne różnice między nimi o innym charakterze (Polak i Simon 2008).

Tabela 1. Porównanie *cash poolingu* jednopoziomowego i wielopoziomowego

Kryteria oceny	*Cash pooling* jednopoziomowy	+/–	*Cash pooling* wielopoziomowy	+/–
Wyniki finansowe w ramach grupy	Identyczne		Identyczne	
Przegląd przepływów pieniężnych spółki	Mniejszy	–	Większy	+
Ustalenie pozycji netto	Trudniejsze	–	Łatwiejsze	+
Dostępność na rynku bankowym	Podobna		Podobna	

Źródło: (Polak i Simon 2008, s. 36).

Zastosowanie *cash poolingu* umożliwia odniesienie takich korzyści finansowych jak: korzyści odsetkowe, poprawa płynności finansowej grupy, usprawnienie i ujednolicenie procedur w zakresie zarządzania środkami pieniężnymi i krótkoterminowymi źródłami finansowania w postaci kredytów bankowych w grupie (Szumielewicz 2003). Dzięki zastosowaniu tego instrumentu korzyści odnosi każda ze stron umowy. Bank otrzymuje wynagrodzenie za swoje usługi w postaci prowizji lub w podobnej formie. Przedsiębiorstwa wykazujące nadwyżki środków na swoich kontach otrzymują odsetki tytułem postawienia tych środków do dyspozycji banku. Natomiast przedsiębiorstwa wykazujące debet na swoich kontach będą obciążane odsetkami niższymi niż przy standardowym kredycie bankowym, ponieważ środki te pochodzą od innych przedsiębiorstw grupy powiązanych w tym przypadku samą umową *cash poolingu* (Dymek 2006).

Warto jednak wskazać również na konsekwencje podatkowe, gdyż w tym obszarze przeważa ryzyko powstania negatywnych skutków finansowych, choć istnieją pewne wyjątki, które grupy mogą wykorzystać na swoją korzyść[1]. Umowa *cash poolingu* jest umową niemającą swego uregulowania w polskim prawie. Łączy ona w sobie kilka rodzajów czynności prawnych i faktycznych, co w konsekwen-

[1] Można np. ominąć ograniczenia wynikające z regulacji dotyczących niedostatecznej kapitalizacji.

cji rodzi wiele wątpliwości na gruncie prawa cywilnego w zakresie klasyfikacji tejże umowy jako umowy pożyczki pomiędzy podmiotami powiązanymi, umowy sprzedaży wierzytelności czy też umowy nienazwanej, a w konsekwencji również na gruncie prawa podatkowego, gdyż każda z tych klasyfikacji rodzi odmienne konsekwencje podatkowe (Dymek 2006). Na fakt, że sprawa nie jest oczywista, wskazuje wiele wniosków o wydanie indywidualnej interpretacji przy stosunkowo niewielkim wykorzystaniu tego instrumentu w polskich realiach gospodarczych. W bazie indywidualnych interpretacji, zamieszczonych na stronach internetowych Ministerstwa Finansów, wydanych w latach 2007–2009, znajduje się blisko 600 interpretacji odnoszących się do umowy *cash poolingu*, z czego na ostatni rok przypada blisko 300. Indywidualna interpretacja podatkowa jest bowiem dobrym sposobem ograniczenia ryzyka podatkowego związanego z zastosowaniem nowych rozwiązań na rynku finansowym. Warto więc wskazać główne rodzaje ryzyka wypływające z interpretacji *cash poolingu* z punktu widzenia przepisów prawa podatkowego, choć nie wszystkie możliwe (Owczarczyk 2009).

2. Aspekty podatkowe *cash poolingu*

Transakcje przelewów wierzytelności oraz przejęcia długów między uczestnikami umowy mają charakter zwrotny i są realizowane po cenie nominalnej wierzytelności i długu, dlatego też nie można mówić o osiągnięciu przysporzenia majątkowego przez uczestników *cash poolingu*. Operacje wykonywane w ramach tej umowy powinny być więc neutralne z punktu widzenia podatku dochodowego od osób prawnych. Istnieje jednak ryzyko, że organy skarbowe mogą rozpatrywać powtarzalne operacje zbywania wierzytelności i przejmowania długu w ramach umowy jako odrębne czynności cywilnoprawne podlegające opodatkowaniu, co skutkowałoby obowiązkiem wykazania każdorazowo przychodów i kosztów z tychże jednostkowych operacji, co zasadniczo dawałoby ten sam efekt, gdyż przychody równałyby się kosztom ich uzyskania. Niekorzystne implikacje mogłyby jedynie wystąpić na przełomach lat podatkowych.

Uczestnikami *cash poolingu* są najczęściej podmioty powiązane w rozumieniu przepisów podatkowych art. 11 ust. 1 (DzU 2000a) i art. 25 ust.1 (DzU 2000b), dlatego też zastosowanie znajdą tutaj przepisy dotyczące cen transferowych. Warunki ustalane pomiędzy uczestnikami struktury powinny odpowiadać warunkom rynkowym. Warto zastanowić się zatem, czy do transakcji, które są przedmiotem umowy, nie powinna być sporządzana dokumentacja w zakresie cen transferowych zgodnie z art. 9a (DzU 2000a) jeżeli zostaną przekroczone określone limity. Organy skarbowe stoją jednak na stanowisku, że do tego typu umów przepisy dotyczące cen transferowych nie mają zastosowania, gdyż nie dochodzi do transakcji między podmiotami powiązanymi (Interpretacja z 29 maja 2008) Struktura *cash poolingu* nawiązuje bowiem do konstrukcji pożyczki *back-to-back*, w której – dzięki wpro-

wadzeniu podmiotu niezależnego (np. banku) pomiędzy dwa podmioty powiązane występujące jako pożyczkodawca i pożyczkobiorca – eliminujemy ograniczenia dotyczące niedostatecznej kapitalizacji (Shapiro 1996).

Odsetki płacone przez podmioty grupy w związku z uczestnictwem w systemie *cash poolingu* nie będą podlegały ograniczeniom w zakresie niedostatecznej kapitalizacji, wynikającym z art. 16 ust. 1 pkt 60 i pkt 61 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (DzU 2000a). Takie podejście znajduje potwierdzenie w obecnej praktyce organów podatkowych i indywidualnych interpretacjach wydawanych w tej sprawie (Interpretacja z 26 września 2008a). Zgodnie z tymi przepisami w przypadkach, kiedy zadłużenie podatnika będącego spółką kapitałową przewyższy trzykrotność kapitału zakładowego, to zapłacone odsetki przez spółkę (lub ich część) od pożyczek udzielonych tej spółce przez podmioty w określony sposób z nią powiązane nie stanowią kosztów uzyskania przychodów. Konstrukcja *cash poolingu*, stanowiąca sposób gospodarowania wolnymi środkami finansowymi uczestniczących w umowie podmiotów, zawiera w sobie pewne elementy umowy pożyczki, lecz nie wyczerpuje istotnych jej znamion. Zgodnie z definicją zawartą w art. 16 ust. 7b (DzU 2000a), „pożyczką" jest każda umowa, w której dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy. W przypadku umowy *cash poolingu* mamy do czynienia przynajmniej z trzema podmiotami, tzn. podmiotem mającym saldo dodatnie na rachunku głównym, podmiotem posiadającym debet na rachunku głównym oraz bankiem występującym w roli pośrednika działającego we własnym imieniu. Uczestnik tego systemu, który wykazuje saldo dodatnie, nie wie, czy środki jego zostaną wykorzystane, w jakiej wysokości i przez którego uczestnika. Tym samym nie jest skonkretyzowana druga strona transakcji, jak i jej przedmiot. Z konstrukcji umowy *cash poolingu* wynika jednak, iż to bank udziela dziennych kredytów umawiającym się przedsiębiorstwom, natomiast spłacający kredyt uczestnik systemu wstępuje w prawa wierzyciela banku wobec kredytobiorcy w celu żądania zwrotu kwoty spłaconego przez niego kredytu.

Co prawda umowa *cash poolingu* jest zawierana przez podmioty powiązane, ale jest jeszcze trzecia strona tejże umowy, a mianowicie bank. Uwzględniając więc konstrukcję tej umowy, z której wynika, iż to bank jest podmiotem oferującym tę usługę, należy stwierdzić, że przepisy dotyczące tzw. niedostatecznej kapitalizacji nie będą miały zastosowania, bowiem to bank przenosi środki finansowe dostępne na rachunkach podmiotu wykazującego saldo dodatnie na rzecz drugiego podmiotu wykazującego saldo ujemne (Owczarczyk 2009).

W Polsce odsetki są traktowane jako przychód i koszt w ujęciu kasowym[2]. Kiedy w ramach realizacji umowy *cash poolingu* przekazuje się odsetki podmiotom zagra-

[2] Inaczej wygląda sytuacja, jeżeli odsetki są naliczane od zadłużenia wykorzystywanego dla celów inwestycyjnych. Odsetki takie do momentu przekazania do użytkowania środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych będą zwiększały ich wartość i znajdą się w kosztach poprzez odpisy amortyzacyjne.

nicznym, mogą pojawić się wątpliwości, czy odsetki wypłacane w ramach konsolidacji rachunków bankowych podlegają w Polsce opodatkowaniu u źródła. Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych (analogicznie ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych) nakłada bowiem obowiązek poboru podatku u źródła w związku z wypłatą odsetek na rzecz nierezydentów. W myśl art. 21 ust. 1 pkt 1 (DzU 2000a), przychody z odsetek osiągnięte na terytorium Polski przez nierezydentów są opodatkowane podatkiem dochodowym w wysokości 20% kwoty tych odsetek. Pobór podatku może być zaniechany lub podatek może być pobrany według niższej stawki przewidzianej w odpowiedniej umowie o unikaniu podwójnego opodatkowania, pod warunkiem udokumentowania certyfikatem rezydencji miejsca siedziby beneficjenta odsetek.

Wszystkie przepływy, w tym z tytułu odsetek płaconych za możliwość skorzystania ze środków pieniężnych innych uczestników grupy, przekazywane są za pośrednictwem agenta. W takiej sytuacji agent nie jest właścicielem należności odsetkowej, lecz jest tylko jej dysponentem. Właścicielem odsetek jest uczestnik grupy, z którego środków pieniężnych korzystał uczestnik wypłacający te odsetki[3]. Uzyskanie przez polską spółkę certyfikatu rezydencji od agenta nie uprawni jej do zastosowania postanowień wynikających z umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania (Interpretacja z 27 stycznia 2009).

Sprawa jest prosta, jeśli jest tylko dwóch uczestników grupy, tj. polska spółka i spółka z siedzibą za granicą. Wiadomo wówczas, w którym państwie ma siedzibę faktyczny właściciel wypłacanych odsetek. Ta informacja jest konieczna, aby ustalić, która umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania w danym przypadku będzie mieć zastosowanie. Polska spółka, wypłacając odsetki, może zastosować postanowienia w niej zawarte pod warunkiem, że uzyska certyfikat rezydencji zagranicznej spółki. W większości umów przyjęto rozwiązanie, zgodnie z którym odsetki podlegają opodatkowaniu w państwie, w którym ich odbiorca ma siedzibę lub miejsce zamieszkania. Jednocześnie zastrzega się, że mogą one być również opodatkowane w państwie źródła, ale wówczas wysokość podatku pobieranego w państwie źródła ograniczana jest do wysokości przyjętej w umowie[4].

Polska spółka może mieć trudności z pobraniem podatku od wypłacanych odsetek, jeśli oprócz niej w grupie jest kilku uczestników, którzy mają siedziby w różnych państwach. Jeśli wszyscy będą rezydentami podatkowymi w jednym państwie lub w kilku państwach, z którymi zawarte przez Polskę umowy przewidują taką samą preferencyjną stawkę podatku u źródła od wypłacanych odsetek, wówczas

[3] Wymóg „osoby uprawnionej" to standard przyjęty w większości umów o unikaniu podwójnego opodatkowania zawartych przez Polskę oraz w dyrektywie IRP.

[4] Na przykład w umowie podpisanej przez Polskę z Danią, Holandią, Niemcami oraz Wielką Brytanią przyjęte jest postanowienie, że od odsetek można pobrać podatek w państwie, w którym są one wypłacane w wysokości 5% kwoty brutto tych odsetek. Z kolei w umowach np. z Francją czy Hiszpanią przyjęto postanowienie, że odsetki podlegają opodatkowaniu tylko w państwie, w którym ich odbiorca ma siedzibę lub miejsce zamieszkania.

posiadanie certyfikatu rezydencji każdego podmiotu z grupy da płatnikowi możliwość zastosowania korzystnych postanowień właściwych umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Jeśli jednak taki korzystny zbieg okoliczności nie wystąpi, zastosowanie korzyści wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania jest praktycznie niewykonalne, a płatnik powinien pobrać 20-procentowy podatek przy każdorazowym realizowaniu płatności odsetkowej. W przypadku wypłaty odsetek na rzecz podmiotów powiązanych kapitałowo należy jednak pamiętać, że w szczególnych przypadkach określonych w art. 21 ust. 3 i 4 (DzU 2000a), podatek dochodowy wynosił 10% w okresie od 1 lipca 2005 r. do 30 czerwca 2009 r., a obecnie – od 1 lipca 2009 r. do 30 czerwca 2013 r. – 5% przychodów.

Biorąc pod uwagę cechy charakterystyczne umowy *cash poolingu* należy stwierdzić, iż w roli usługodawcy występuje bank, który wykonuje wszystkie czynności wchodzące w skład kompleksowej usługi bankowej, jaką jest *cash pooling* i z tytułu wykonywania tej usługi otrzymuje wynagrodzenie[5]. Czynności wykonywane przez pozostałe podmioty (przedsiębiorstwa powiązane z grupy) na podstawie umowy, umożliwiające bankowi dokonywanie odpowiednich transferów środków finansowych w ramach struktury *cash poolingu*, nie stanowią odrębnego świadczenia usług przez te podmioty w rozumieniu art. 8 ustawy o podatku od towarów i usług (DzU 2004), lecz jedynie elementy pomocnicze, konieczne dla efektywnego wyświadczenia przez bank usługi kompleksowego zarządzania płynnością finansową. Przedsiębiorstwa powiązane uczestniczące w umowie *cash poolingu* nie będą w odniesieniu do usługi *cash poolingu* podatnikiem podatku od towarów i usług (Interpretacja z 13 sierpnia 2008; Interpretacja z 20 sierpnia 2009). Usługa pośrednictwa finansowego świadczona przez bank na rzecz uczestników mających siedzibę lub stałe miejsce prowadzenia działalności w Polsce[6] będzie podlegała opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług w Polsce, ale jako usługa finansowa będzie korzystała ze zwolnienia podatkowego.

Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych zawiera zamknięty katalog czynności cywilnoprawnych, które są przedmiotem tego podatku, a umowa *cash poolingu* nie została tam wymieniona, co oznacza, że pozostaje poza zakresem opodatkowania tym podatkiem (Interpretacja z 22 kwietnia 2008; Interpretacja z 26 września 2008).

Pomimo wydania wielu indywidualnych interpretacji przepisów prawa podatkowego odnoszących się do umowy *cash poolingu*, właściwie na wszystkich moż-

[5] Można również rozpatrywać opcję, że to agent dokonuje alokacji środków pieniężnych i odsetek pomiędzy poszczególnymi uczestnikami umowy i wtedy to agent może zostać uznany za podatnika towarów i usług z tytułu pełnionych przez niego funkcji w umowie *cash poolingu*. Zwolnienie przedmiotowe usług pośrednictwa finansowego spowodowałoby konieczność uwzględnienia w kalkulacji proporcji VAT obrotu osiąganego przez agenta pełnionych przez niego funkcji i właściwego rozliczenia podatku naliczonego.

[6] Jeżeli usługa jest wykonywana na rzecz podmiotu mającego swoją siedzibę w innym państwie, to usługa powinna być rozliczona w zakresie podatku od towarów i usług w kraju siedziby.

liwych polach nie można wykluczyć ryzyka, że odmienne interpretacje zostaną wydane w przyszłości. Warto więc skorzystać z możliwości pozyskania indywidualnej interpretacji przez daną grupę podmiotów, które chcą przystąpić do umowy *cash poolingu*, aby mieć pewność prawidłowości rozliczeń podatkowych, tym bardziej, że linia interpretacyjna prezentowana przez polskie organy podatkowe jest obecnie bardzo korzystna dla podatników.

Zakończenie

Cash pooling można rozpatrywać jako czynności o charakterze technicznym w ramach jednej grupy kapitałowej przedsiębiorstw połączonych dodatkowo umową umożliwiającą naliczenie wyższych należnych odsetek przedsiębiorstwom generującym nadwyżki środków na rachunkach bankowych oraz niższych odsetek przedsiębiorstwom, które wykazują debet w porównaniu z warunkami, jakie obowiązywałyby w relacji bank-przedsiębiorstwo bez zawartej dodatkowo umowy *cash poolingu*. Muszą jednak zaistnieć określone okoliczności, aby zastosowanie takiego rozwiązania było uzasadnione ekonomicznie. Wiemy, co mogą zyskać przedsiębiorstwa zarówno w sensie finansowym, jak i podatkowym. Bank natomiast traci różnicę w oprocentowaniu, którą zyskują przedsiębiorstwa uczestniczące w umowie *cash poolingu*, ograniczając się w dużej mierze do pobierania ryczałtowego wynagrodzenia, zyskuje jednak gwarancje posiadania rachunków w tymże banku przez wszystkich uczestników umowy. Ponadto ryzyko kredytowania jest mniejsze, gdyż gwarantem przedsiębiorstw realizujących ujemne stany na rachunkach bankowych są pozostałe przedsiębiorstwa z grupy utrzymujące nadwyżki środków pieniężnych.

Jak dużymi środkami musiałaby jednak dysponować grupa kapitałowa, aby wystąpiły korzyści skali dzięki zastosowaniu *cash poolingu*? Instrument ten nie jest zupełnie nowy na naszym rynku, jednak liczba grup kapitałowych oraz zasoby, jakimi dysponują, nie są imponujące, a na pewno nieporównywalne z tymi funkcjonującymi na rynkach rozwiniętych. Uwzględniając w kalkulacji różnicę w oprocentowaniu oraz koszty prowizji na rzecz banku, a także ewentualne spory z organami skarbowymi, może się okazać, że wymierne korzyści byłyby znikome.

Można tutaj dostrzec też pewien sceptycyzm polskich przedsiębiorców w stosunku do nowych produktów, które banki próbują wprowadzić w ramach coraz szerszej i bogatszej oferty usług dla przyciągnięcia klientów. Instrument ten przez wiele przedsiębiorstw nie jest znany, a te przedsiębiorstwa, które mają świadomość jego istnienia, postrzegają go jako ryzykowny podatkowo. Zainteresowanie oszczędzaniem w czasach kryzysu jest jednak większe niż w czasach wzrostu gospodarczego, więc znaczący przyrost liczby indywidualnych interpretacji podatkowych wskazywałby, że polskie przedsiębiorstwa szukają sposobności do zwiększenia efektywności zarządzania środkami pieniężnymi, ale starają się dobierać w tym celu instrumenty jak najmniej ryzykowne.

Bibliografia

Dymek M. (2006), *Optymalizacja podatkowa czyli jako oszczędzić na podatku dochodowym od osób prawnych*, ODDK, Gdańsk.

Owczarczyk Ł (2009)., *Aspekty podatkowe usługi cash pooling*, Monitor Rachunkowości i Finansów, nr 3 i 4.

Polak P., Simon O. (2008), *The application of cash pooling into business practice – ČEZ Group*, Investment Management and Financial Innovationas, Vol. 5, Issue 4.

Shapiro A.C. (1996), *Multinational financial management*, Upper Saddle River, Prentice Hall.

Sierpińska M., Jachna T. (2007), *Metody podejmowania decyzji finansowych. Analiza przykładów i przypadków*, PWN, Warszawa.

Szumielewicz W. (2003), *Cash pooling w grupie kapitałowej*, Monitor Rachunkowości i Finansów, nr 5.

DzU 2000a nr 54, poz. 654 z późn. zm, Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych.

DzU 2000b nr 14, poz. 176 z późn. zm., Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

DzU 2004 nr 54, poz 535 z późn. zm., Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.

Interpretacja dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z 22 kwietnia 2008 r. (sygn. Nr IBPB2/436-10/08/HS/KAN-656/01/08), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z 29 maja 2008 r. (sygn. nr IBPB3/423-209/08/BG), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z 13 sierpnia 2008 r. (sygn. Nr ILPP1/443-505/08-2/KG), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z 26 września 2008 r. (sygn. Nr ILTB/436-63/08-4/AJ), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z 26 września 2008 r. (sygn. nr ILPB3/423-403/08-4/DS), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z 24 listopada 2008 r. (sygn. nr ILPB3/423-526/08-4/MC), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z 27 stycznia 2009 r. (sygn. Nr IPPB3/423-1574/08-4/AG), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

Interpretacja indywidualna dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie z 20 sierpnia 2009 r. (sygn. Nr IPPP1/443-645/09-2/AP), http://sip.mf.gov.pl/sip/index.php z dnia 20.01.2010 r.

FINANCIAL AND TAX CONSEQUENCES OF CASH POOLING

Summary

The objectives of cash management are to maximize liquidity and control cash flows and to maximize the value of funds while minimizing the cost of funds. This paper presents the essence of cash pooling as a financial instrument which supports that cash management. It is a bank product that enables a group to collect money and use it for either further investment or lending. The product is available to companies, which are especially a part of one capital group. But it is multilateral complex innominate contract with specific features of other agreements. Therefore there is a risk of different interpretation of tax law and different tax consequences.